

1721.

Na osnovu člana 82 tačka 6 Ustava Crne Gore, Skupština Crne Gore 26. saziva, na Četvrtoj sjedinici drugog redovnog (jesenjeg) zasijedanja u 2018. godini, dana 18. decembra 2018. godine, donijela je

STRATEGIJA NACIONALNE BEZBJEDNOSTI CRNE GORE

("Službeni list Crne Gore", br. 085/18 od 27.12.2018)

UVOD

Strategija nacionalne bezbjednosti Crne Gore (u daljem tekstu: Strategija) je najvažniji strateški dokument kojim se utvrđuje bezbjednosna politika Crne Gore i definišu mehanizmi i instrumenti za ostvarivanje i zaštitu nacionalnih bezbjednosnih interesa. Strategija predstavlja polazni osnov za izradu svih ostalih strateških dokumenata i planova iz domena bezbjednosne politike.

Ovaj dokument predstavlja reviziju Strategije iz 2008. godine i reflektuje potrebu za redefinisanjem bezbjednosnih odgovora Crne Gore u svijetlu konstantnih i dubokih promjena u savremenom bezbjednosnom okruženju, ali i činjenice da je Crna Gora učlanjenjem u NATO 5. juna 2017. godine ostvarila jedan od dva ključna vanjskopolitička cilja i postala integralni dio kolektivnog sistema bezbjednosti.

Strategija ima za cilj uspostavljanje sistemskog okvira za ostvarivanje bezbjednosnih interesa Crne Gore i njom se utvrđuju ključne smjernice za definisanje nacionalnih bezbjednosnih politika.

Preduslovi za izradu Strategije su identifikovanje principa i osnovnih opredjeljenja nacionalne bezbjednosne politike, definisanje nacionalnih bezbjednosnih interesa i ciljeva i utvrđivanje pravaca djelovanja svih subjekata, kako bi se obezbijedili adekvatni odgovori na aktuelne bezbjednosne izazove, rizike i prijetnje.

Strategija je proaktivna. Ona ima za cilj da se izazovi, rizici i prijetnje pravovremeno predvide i analiziraju, da se odgovori na njih unaprijed definišu, da se stvore uslovi za jedinstvo akcije svih relevantnih subjekata, obezbijedi efikasna i održiva upotreba svih resursa, potrebna otpornost i sposobnost oporavka svih elemenata sistema bezbjednosti.

Strategija je izraz posvećenosti i konsenzusa svih elemenata sistema da se bezbjednost Crne Gore tretira jedinstveno, sveobuhvatno i u potpunoj sinergiji ukupnih elemenata sistema. Strategija mora biti održiva, dugoročna i podložna promjenama u cilju unapređenja sistema nacionalne bezbjednosti.

1 OSNOVNA OPREDJELJENJA NACIONALNE BEZBJEDNOSNE POLITIKE

Bezbjednosna politika Crne Gore zasniva se na principu nedjeljivosti bezbjednosti. Bezbjednost građana i države Crne Gore je u direktnoj zavisnosti od bezbjednosti u regionu, Evropi i šire. Ona se projektuje i razvija u okviru nacionalnih granica, kao i van njih. Jasna linija razdvajanja između vanjske i unutrašnje bezbjednosti više ne postoji.

Crna Gora je na vrijeme prepoznala da je najbolji način za garantovanje dugoročne i održive bezbjednosti, suvereniteta i teritorijalnog integriteta države upravo pristup kolektivnom i kooperativnom sistemu bezbjednosti i odbrane koji donosi članstvo u NATO-u. Učlanjenje je značajno ojačalo međunarodnu poziciju Crne Gore i olakšalo ostvarenje drugog ključnog vanjskopolitičkog cilja - pristupanja Evropskoj uniji. Stoga je aktivno učešće u kolektivnom sistemu bezbjednosti, aktivnostima, misijama i operacijama NATO-a ključna pretpostavka za zaštitu Crne Gore od oružanog ugrožavanja i drugih prepoznatih prijetnji po nacionalnu bezbjednost. Takođe, jačanje transatlantske saradnje, saradnja sa partnerskim državama i pristupanje Evropskoj uniji će dodatno poboljšati bezbjednosnu klimu u regionu i osnažiti kapacitete Crne Gore da odgovori na aktuelne izazove, rizike i prijetnje.

Prilikom izrade ove Strategije detaljno su razmotrena i ključna strateška dokumenta NATO-a i u najvećoj mogućoj mjeri inkorporirani njihovi principi. Takođe, vodilo se računa o obavezama koje Crna Gora ima kao članica NATO, u procesu pristupnih pregovora za ulazak u Evropsku uniju i potrebi usaglašavanja naše sa Zajedničkom vanjskom i bezbjednosnom politikom EU.

2 NACIONALNI BEZBJEDNOSNI INTERESI I CILJEVI CRNE GORE

Nacionalni bezbjednosni interesi Crne Gore proističu iz temeljnih vrijednosti definisanih Ustavom Crne Gore i odraz su najvažnijih potreba građana i države. Strategija kategoriše ove interese u tri kategorije: vitalni, stratejski i ostali važni interesi.

Vitalni interesi Crne Gore su zaštita suvereniteta, teritorijalnog integriteta i nezavisnosti Crne Gore, unutrašnja stabilnost, zaštita života i imovine građana i ekonomskih dobara, zaštita demokratije, pravne države i vladavine prava i garantovanje i zaštita ljudskih prava i sloboda. Odbrana i zaštita vitalnih interesa Crne Gore je osnovna dužnost i obaveza svih stubova vlasti i podrazumijeva upotrebu svih legitimnih sredstava i dostupnih resursa (kapaciteta) u skladu sa Ustavom i međunarodnim pravom. Strategijski interesi Crne Gore su:

- Razvoj efikasnog i održivog nacionalnog bezbjednosnog sistema,
- Prevencija i suzbijanje prijetnji i izazova koji mogu uticati na bezbjednost Crne Gore i njenih saveznika,
- Jačanje otpornosti, civilne spremnosti i sposobnosti za upravljanje krizama,
- Stabilan i dugoročan ekonomski razvoj,
- Kontinuirano unapređenje sistema sajber odbrane, bezbjednosti i sigurnosti,
- Jačanje kapaciteta za suprotstavljanje obavještajnom i hibridnom djelovanju drugih država, terorizmu i drugim oblicima organizovanog nasilja, organizovanog kriminala i korupcije, i prijetnji po ekonomske interese,
- Zaštita tradicije, kulture, jezika, nacionalnog identiteta i običaja,
- Jačanje i razvijanje veza sa dijasporom i pružanje podrške u očuvanju crnogorske tradicije, kulture, jezika, nacionalnog identiteta i običaja,
- Zaštita prirodnih i svih drugih resursa i potencijala Crne Gore¹,
- Integracija u Evropsku uniju,
- Jačanje kohezije i efikasnosti unutar NATO-a,
- Promovisanje politike dobrosusjedskih odnosa i saradnje na regionalnom i globalnom nivou,
- Razvoj kapaciteta za učešće u misijama, operacijama i drugim aktivnostima NATO-a, kao i za podršku i pomoć saveznicima u slučaju potrebe, u skladu sa obavezama koje proističu iz članstva u NATO-u,
- Doprinos međunarodnoj stabilnosti kroz aktivno učešće u misijama EU i međunarodnim mirovnim misijama i operacijama UN.

Ostvarivanje strategijskih interesa Crne Gore doprinosi zaštiti vitalnih interesa, društvenom razvoju i ukupnom prosperitetu.

Promovisanje ostalih važnih interesa Crne Gore doprinosi zaštiti vitalnih i strategijskih interesa i jača otpornost društva na bezbjednosne izazove, rizike i prijetnje. Ostali važni interesi Crne Gore podrazumijevaju:

- Jačanje institucija sistema,
- Samostalnost, nezavisnost i efikasnost pravosuđa, dostupnost pravosudnih organa i javno povjerenje u pravosuđe,
- Smanjenje stope kriminala sa težištem na visoko-tehnološkom, ekonomskom i drugim vidovima organizovanog kriminala,
- Jačanje institucionalnih kapaciteta za jačanje integriteta, borbu protiv pranja novca, finansiranja terorizma i korupcije,
- Zaštitu kritičnih infrastruktura kroz podsticanje saradnje državnih institucija, civilnog i privatnog sektora, u cilju jačanja civilne spremnosti za odgovore na bezbjednosne izazove, rizike i prijetnje,
- Zaštitu mora i podmorja, hidro, solarnog i aero energetskog potencijala,
- Jačanje institucionalnih kapaciteta za upravljanje u vanrednim situacijama izazvanim prirodnim, tehničko-tehnološkim, biološkim, hemijskim, nuklearnim, radiološkim i drugim nesrećama,
- Jačanje transparentnosti sektora odbrane i bezbjednosti, i civilne kontrole oružanih snaga,
- Očuvanje i zaštitu prirode, biodiverziteta, zdrave životne sredine i promociju ekološke Crne Gore i održivog razvoja,
- Obezbeđenje zaštite informacionih resursa državne uprave i sistema bezbjednosti i odbrane od neautorizovanog pristupa ili modifikacije informacija u skladištenju, obradi ili prenosu uključujući mjere prevencije, detekcije, dokumentovanja, reakcije i otklanjanja posljedica,
- Poboljšanje životnog standarda građana ponudom kvalitetnijih javnih usluga kroz efikasne sisteme obrazovanja, zdravstva, socijalne zaštite i elektronskih servisa informacionog društva,
- Razvijanje tolerancije u društvu i suzbijanje bilo kakvog oblika diskriminacije i ekstremizma u njegovim korjenima uključujući i prevenciju radikalizacije, deradikalizaciju i reintegraciju stranih boraca-terorista (FTF),
- Jačanje uloge akademske zajednice, civilnog sektora i medija,
- Podsticanje istraživanja, razvoja i korišćenja novih tehnologija.

Ostvarivanjem nacionalnih bezbjednosnih interesa unapređuje se bezbjednost građana, društva i države, jačaju nacionalne bezbjednosne institucije i stvaraju uslovi za preventivno djelovanje i adekvatno reagovanje na bezbjednosne izazove, rizike i prijetnje, što su i osnovni nacionalni bezbjednosni ciljevi. Ostvarivanje nacionalnih bezbjednosnih ciljeva omogućava se sprovođenjem nacionalne bezbjednosne politike i definisanjem konkretnih odgovora na bezbjednosne izazove, rizike i prijetnje.

3 ELEMENTI POLITIKE NACIONALNE BEZBJEDNOSTI

Elemente politike nacionalne bezbjednosti čine nacionalna bezbjednosna politika, vanjska politika, ekonomska politika, politika odbrane, politika unutrašnje bezbjednosti, politika zaštite od prirodnih i vještački izazvanih katastrofa, politika zaštite ljudskih prava, socijalne politike i druge politike.

Nacionalna bezbjednosna politika Crne Gore je balansirani set vizija, strategija, programa, planova i aktivnosti za odgovore na izvore izazova, rizika i prijetnji, kao i za ostvarivanje nacionalnih bezbjednosnih ciljeva.

Prioriteti vanjske politike Crne Gore međusobno su povezani i komplementarni. Crna Gora, kroz utemeljenje i ostvarivanje osnovnih prioriteta u odnosima s inostranstvom, nakon članstva u NATO, teži članstvu u Evropskoj uniji. Takođe, posvećena je razvijanju dobrosusjedskih odnosa i jačanju regionalne saradnje, kako vezano za bezbjednost, tako i u drugim oblastima od zajedničkog interesa. U tom kontekstu, aktivan je član regionalnih inicijativa, prati globalne trendove i uključuje se u njih u skladu s interesima i mogućnostima, uz uspostavljanje i održavanje dobrih odnosa s nizom najrazvijenih zemalja u svijetu, poštujući u potpunosti preuzete međunarodne obaveze i principe.

Ekonomska politika je u direktnoj vezi sa ostvarivanjem ciljeva bezbjednosne politike i ima za cilj ostvarivanje ekonomske stabilnosti u državi, stvaranje uslova za domaća i strana ulaganja i omogućavanje kontinuiranog privrednog rasta i razvoja. U uslovima stabilne ekonomske politike smanjuje se vjerovatnoća za nastajanje izazova, rizika i prijetnji.

Politika odbrane Crne Gore je fokusirana na razvijanje vojnih kapaciteta i sposobnosti neophodnih za izvršenje namjenskih misija i zadataka u zemlji i u okviru kolektivnog sistema bezbjednosti. Odbramenom politikom se obezbjeđuje dalji razvoj vojnih sposobnosti usklađen sa NATO procesom odbramenog planiranja.

Politika unutrašnje bezbjednosti se zasniva na poštovanju ustavnih načela i principa, kao i načela međunarodnog prava i obaveza Crne Gore na međunarodnom planu. Politikom unutrašnje bezbjednosti obezbjeđuje se zaštita Ustavom utvrđenog pravnog poretka, demokratije, ljudskih prava i sloboda, javnog reda i mira i drugih društvenih vrijednosti.

Politika zaštite od prirodnih i vještački izazvanih katastrofa ima za cilj stvaranje uslova za sveobuhvatno upravljanje prirodnim i drugim katastrofama u okviru jedinstvenog sistema kriznog menadžmenta u skladu sa NATO politikama i principima. To podrazumijeva aktivnosti prevencije, pravovremenih priprema i adekvatnog reagovanja na katastrofe, kao i obezbjeđenje osnovnih uslova za život i rekonstrukciju na pogođenim područjima. Politika je fokusirana na jačanje preventivnih mjera, sistemskih mjera za pravovremeno predviđanje, otkrivanje, nadgledanje i upozorenje na katastrofe, stvaranje kvalitetne organizacije snaga za zaštitu, spašavanje i rekonstrukciju na svim nivoima i uspostavljanje aktivne međunarodne saradnje na ovom polju.

Politika zaštite ljudskih prava zasniva se na međunarodnim standardima zaštite ovih prava i sloboda, odnosno principima proklamovanim u Ustavu Crne Gore.

Socijalna politika bazira se na univerzalnim i Ustavom definisanim vrijednostima i promoviše jednaka prava socijalne pravde svih građana Crne Gore, koheziju svih etničkih, kulturnih i drugih društvenih grupa, socijalnu inkluziju i oštro se suprotstavlja svim vidovima negativne diskriminacije. Socijalna politika Crne Gore suočava se sa sve izraženijim izazovom globalizacije koja uzrokuje radne migracije, posebno odliv specifičnih profila visoko obrazovanih kadrova.

4 BEZBJEDNOSNO OKRUŽENJE

4.1 STRATEGIJSKI KONTEKST (GLOBALNO OKRUŽENJE)

Globalno bezbjednosno okruženje karakterišu stalne i dinamične promjene, nepredvidljivost i interakcija različitih bezbjednosnih faktora i trendova. Bezbjednosni rizici, izazovi i prijetnje su konvencionalne i asimetrične prirode, karakteriše ih hibridnost i globalnog su karaktera. Jedan od karakterističnih aspekata savremenog bezbjednosnog okruženja je taj da bezbjednost svake države može biti direktno ugrožena nestabilnostima i konfliktima koji se dešavaju van njenih, ili granica regiona, odnosno kontinenta na kom se nalazi. Granica između unutrašnje i vanjske bezbjednosti je sve bleđa, što zahtijeva radikalne promjene u pristupu bezbjednosti i odbrani. Od vitalnog je značaja uspostaviti mehanizme i metode za prevenciju, hitno i efikasno reagovanje i, u krajnjem,

neutralisanje uticaja nepredviđenih izazova, rizika i prijetnji, prvenstveno kroz koordinisano angažovanje civilnih i vojnih mehanizama.

4.2 REGIONALNI KONTEKST (REGIONALNO OKRUŽENJE)

Bezbjednosnu situaciju u Crnoj Gori treba posmatrati i u regionalnom kontekstu. Crna Gora regionalno pripada i balkanskom i mediteranskom podneblju, a subregionalno jadranskom basenu. Dio je regiona koji je u prethodnom periodu pretrpio dinamične promjene i građanski rat. Imajući u vidu istorijsko nasljeđe, te pozitivne trendove nakon obnavljanja nezavisnosti, Crna Gora ima specifično mjesto i značajnu ulogu u stabilnosti regiona. Pored toga, Crna Gora dijeli strateški pristup izazovima, rizicima i prijetnjama po nacionalnu bezbjednost koji su definisani strateškim dokumentima NATO.

Spektar izazova, rizika i prijetnji je širok. Region je još uvijek opterećen događajima iz prošlosti i neriješenim problemima što može prouzrokovati destabilizaciju na pojedinim područjima. Kao posljedica smanjenja vojnih efektivita u regionu, integracije zemalja u NATO i EU i razvijanja politike povjerenja, saradnje i partnerstva, opasnost od direktne vojne prijetnje Crnoj Gori danas je značajno smanjena, ali se ne može isključiti. Promjene na geostrateškom planu uticale su da Zapadni Balkan ponovo postane zona jakog interesovanja određenih međunarodnih aktera čiji je primarni cilj sprečavanje daljeg evropskog i evroatlantskog puta pojedinih država regiona. To uslovljava konkretne akcije prema regionu, posebno hibridnog karaktera, što je ozbiljan bezbjednosni izazov i može imati značajne posljedice po regionalnu stabilnost i usporiti integracione procese.

Obzirom na geografski položaj, na bezbjednost Crne Gore mogu negativno uticati krize u neposrednom okruženju, ali i krize u udaljenijim regionima kao što su Istočna Evropa, Bliski Istok i Sjeverna Afrika, te regioni Crnog i Kaspijskog mora i Kavkaza. Na navedenim prostorima koji su destabilizovani krizama, sukobima, demografskim rastom i smanjivanjem strateških resursa (voda, energija), sve je izraženije ispoljavanje transnacionalnih prijetnji i prenošenje, odnosno prelivanje kriza prema evropskom kontinentu.

5 BEZBJEDNOSNI IZAZOVI, RIZICI I PRIJETENJE

Oružana agresija predstavlja realnu prijetnju nacionalnoj bezbjednosti, iako je vjerovatnoća od izbijanja konvencionalnih oružanih sukoba znatno smanjena.

Terorizam i nasilni ekstremizam, kao metode ostvarivanja političkih i drugih ciljeva, direktno podrivaju vitalne i strategijske interese države, institucije sistema, kritičnu infrastrukturu, snabdijevanje i pružanje osnovnih usluga stanovništvu. Prijetnja od terorizma u Crnoj Gori je prisutna ali niskog intenziteta. Bez obzira na to, terorizam je u samom vrhu prepoznatih rizika i prijetnji po bezbjednost Crne Gore. Prevencija, sprečavanje i otkrivanje svih oblika terorizma je osnovni zadatak svih državnih organa i institucija ali i ukupne društvene zajednice - uključujući religijske zajednice, obrazovni sistem, civilni sektor, medije i dr. Govor mržnje, odnosno zagovaranje mržnje i netolerancije po osnovu etničke pripadnosti, rase, vjere ili po bilo kojem drugom osnovu, naročito kada se koristi od strane vjerskih i/ili političkih lidera, je jedan od motivacionih faktora radikalizacije, te ga treba tretirati sa posebnom pažnjom.

Sagledavanje finansijskih tokova, kao preduslova za realizaciju terorističkih aktivnosti, jedan je od prioriteta u cilju definisanja adekvatnog odgovora na ovu bezbjednosnu prijetnju, posebno u dijelu mogućih veza organizovanih kriminalnih i/ili političkih grupa i terorističkih organizacija.

Proliferacija konvencionalnog i naoružanja za masovno uništenje (nuklearnog, hemijskog i biološkog) predstavlja realnu prijetnju međunarodnom miru i bezbjednosti, ali i bezbjednosti Crne Gore. Mogućnost da terorističke ili kriminalne grupe dođu u posjed konvencionalnog i naoružanja za masovno uništenje daje novu dimenziju ovoj prijetnji. U skladu sa preporukama i naporima međunarodne zajednice usmjerenim protiv organizovanog kriminala i terorizma, nameće se potreba djelotvornog i koordiniranog preduzimanja aktivnosti usmjerenih na suzbijanje nezakonite proizvodnje, nabavke, posjedovanja, trgovine i krijumčarenja malog i lakog oružja i municije, kao i svih drugih zloupotreba, što zahtijeva kontinuiranu saradnju svih ministarstava i drugih organa državne uprave.

Sajber prijetnje - Sajber prostor prepoznat je kao četvrti domen ratovanja koji ne poznaje državne granice i omogućava da se iz virtuelnog prostora realizuju aktivnosti koje imaju implikacije u realnom svijetu. Uvođenje novih tehnologija, kako u oblasti informaciono-komunikacionih sistema, tako i u oblasti industrijskih kontrolerskih sistema i njihova međusobna povezanost doprinosi većem kvalitetu života i poslovanja, ali i otvara nova poglavlja nekih starih, konvencionalnih ali i potpuno novih izazova, rizika i prijetnji po nacionalnu bezbjednost. Iz sajber prostora svoje nelegalne i/ili ofanzivne aktivnosti izvode pojedinci, grupe, organizacije, državne agencije i vojne jedinice locirane neposredno uz metu ili udaljene hiljadama kilometara. Saobraćajna infrastruktura, telekomunikaciona mreža, zdravstveni i socijalni sistem, medijski prostor, finansijski sistem, energetska i komunalni sistemi su samo neka od područja čije se funkcionisanje može djelimično ili potpuno ugroziti djelovanjem iz sajber prostora. Pored materijalne štete iz sajber prostora moguće je ugroziti i ljudske živote. Sajber

prijetnje često se ispoljavaju zajedno sa drugim prijetnjama. Ovako kompleksno područje zahtijeva potpunu sinergiju svih činilaca sistema nacionalne bezbjednosti i potpunu kooperativnost svih imalaca sistema i provajdera usluga.

Hibridne prijetnje, kroz sve pojavne oblike i specifične mehanizme meke sile, predstavljaju novi oblik savremenog ratovanja. Složeni mehanizmi hibridnog djelovanja, koje može obuhvatati snažnu propagandu, sajber napade, formiranje parainstitucija, organizacija i medija, a sve češće i miješanje u izborne procese, nameću potrebu izgradnje i unapređenja kapaciteta za suprotstavljanje i jačanje otpornosti na ovaj bezbjednosni izazov. S obzirom da se i Crna Gora našla na udaru ovih aktivnosti, kao i da su takvi trendovi prisutni i u drugim državama članicama Alijanse, kao prioritet se nameće izgradnja adekvatnih odbrambenih mehanizama na svim nivoima društva, a posebno u sektoru bezbjednosti i odbrane, u skladu sa standardima koji se primjenjuju u okviru kolektivnog sistema bezbjednosti.

Organizovani kriminal predstavlja kompleksnu i dugoročnu prijetnju međunarodnoj i nacionalnoj bezbjednosti. Karakterišu ga fleksibilnost, prilagodljivost, oporavak i mobilnost. Aktivnosti organizovanih kriminalnih grupa koje predstavljaju najvišu prijetnju bezbjednosti su: krijumčarenje narkotika, trafikovanje ljudi (ilegalne migracije), krijumčarenje naoružanja, krijumčarenje robe, korupcija, pranje i falsifikovanje novca, kao i falsifikovanje dokumenata. Od posebnog značaja za ozbiljnost prijetnje je moguća veza između organizovanih kriminalnih grupa i terorističkih organizacija, kao i angažovanje organizovanih kriminalnih grupa u krijumčarenju naoružanja i opasnih materijala. Organizovani kriminal i posljedice koje on donosi (destabilizacija državnih institucija, narušavanje pravnog poretka, narušavanje ekonomskog sistema i korupcija) predstavljaju bezbjednosni rizik za Crnu Goru.

U savremenom bezbjednosnom okruženju veliki je broj izazova, rizika i prijetnji koji za posledicu mogu imati ugrožavanje javne bezbjednosti. Ugrožavanje javne bezbjednosti se može manifestovati kroz pojedinačne napade na živote i imovinu građana ili masovna narušavanja zakona i reda što, kao posljedica geopolitičkih previranja u svijetu, može poslužiti kao način za ostvarivanje vanjskopolitičkih ciljeva drugih država.

Ugrožavanje ekonomske i energetske bezbjednosti predstavlja ozbiljan bezbjednosni izazov svakoj državi. Pored činjenice da ekonomska i finansijska nestabilnost dovode do političkih i socijalnih potresa, one su najčešće i katalizator svih ostalih oblika bezbjednosnih prijetnji. Energetska bezbjednost, posebno u kontekstu energetske politike država velikih snabdjevača, ima veliki uticaj na ukupna međunarodna politička i bezbjednosna kretanja. Činjenica da se mehanizam snabdijevanja energentima koristi u svrhu ostvarivanja političkih ciljeva, ili destabilizacije rivalskih država i regiona, utiče da energetska bezbjednost i diversifikacija izvora i dobavljača sve više dobijaju na značaju. Zbog sve jače veze između energetske bezbjednosti i klimatskih promjena potrebno je uložiti dodatne napore u razvoj i zaštitu obnovljivih izvora energije. Stoga je neophodno prepoznati značaj ekonomske i energetske bezbjednosti i definisati mjere i aktivnosti u skladu sa nacionalnim interesima i prioritetima.

Visok prirodni priraštaj ljudske populacije u državama Afrike i Azije, uglavnom sa autoritarnim režimima i slabim državnim institucijama, praćen siromaštvom, nejednakošću i ratnim i vjerskim sukobima, kao posljedicu, tokom posljednje decenije, ima ilegalne migracije ka zemljama zapadne Evrope, što predstavlja ozbiljan bezbjednosni izazov. Situaciju posebno pogoršavaju konflikti u regionu Bliskog Istoka i Sjeverne Afrike, čiji se kraj još ne nazire i koji su usloveli kretanje izuzetno velikog broja migranata i izbjeglica ka Evropi. Činjenica da se Crna Gora nalazi na trasama ovih kretanja predstavlja ozbiljan humanitarni, ali i bezbjednosni izazov.

Sve složeniji geopolitički odnosi u svijetu koji su usloveli da se ekonomski, politički i geostrateški interesi globalnih i regionalnih sila prelamaju i na području Zapadnog Balkana, a samim tim i Crne Gore, uticali su na pojačano obavještajno djelovanje pojedinih država i sistema. Paralelno sa klasičnim prikupljanjem informacija iz različitih sfera, nosioci obavještajnih aktivnosti kroz paralelnu primjenu mehanizama hibridnog djelovanja, nastoje da utiču na političke elite i javno mnjenje, kako bi stvorili uslove za etabliranje i uticaj na procese i stabilnost Crne Gore, što predstavlja dugoročni bezbjednosni izazov.

Moderna društva su sve više zavisna od kompleksnih sistema za pružanje ključnih servisa koji omogućavaju normalno funkcionisanje države, društva i građana. Pružanje ključnih servisa direktno zavisi od funkcionalnosti kritične infrastrukture. Ugrožavanje ili uništenje elemenata kritične infrastrukture može imati direktan uticaj na nacionalnu bezbjednost Crne Gore u svim njenim dimenzijama, posebno ako se realizuje u sklopu hibridnog napada koji bi uključio ovu, ali i druge oblasti djelovanja (propaganda, dezinformacije, sajber napadi, terorizam). U domenu ugrožavanja ili uništenja elemenata kritične infrastrukture posebni značaj imaju industrijski kontrolerski sistemi čijom bi zloupotrebom mogle nastati štetne posljedice po bezbjednost. Globalizacija telekomunikacionog tržišta donosi brojne benefite krajnjim korisnicima, ali izmještanje dijela informaciono komunikacionih infrastrukture i servisa van teritorije Crne Gore predstavlja značajan bezbjednosni izazov i realan rizik.

Ekonomska stabilnost Crne Gore u dobrom dijelu je vezana za turističke aktivnosti na moru. Stoga, bezbjednost mora, podmorja i morskog dna je od stratejskog značaja za Crnu Goru koja odgovorno pristupa zaštiti i očuvanju

priobalnog područja, kao i crnogorskog podmorja. Povećana frekvencija morskog saobraćaja povećava i mogućnost incidenata na moru. Incidenti koji uključuju tankere ili brodove koji prevoze hemijske, štetne ili opasne materije mogu imati izrazito negativne posljedice na ekosistem mora, kao i na ekonomiju čitavog regiona.

Prirodno i vještački izazvane nesreće i katastrofe, pored velike štete koju nanose prirodnom okruženju, ugrožavaju bezbjednost Crne Gore i njenih građana i ostavljaju velike ekonomske posljedice. Za Crnu Goru, državu sa ograničenim ljudskim i materijalnim resursima, u kojoj su kao hazardi prepoznati razorni zemljotresi i prateće destruktivne manifestacije, ekstremne meteorološke pojave, poplave i požari regionalnih razmjera, zatim tehničko-tehnološki akcidenti, havarije u transportu i eksplozije, velike nesreće u saobraćaju, havarije na velikim elektroenergetskim postrojenjima i hidrotehničkim objektima i hemijsko-radiološka kontaminacija, kao i široka lepeza bioloških hazarda, epidemija i/ili pandemija, organizovanje adekvatnog sistema zaštite i spašavanja predstavlja izazov. Hazardi su neizbježni, a njihova eliminacija nemoguća, tako da se sagledavanjem tradicionalnih praksi i iskustava uz primjenu niza tehničkih i drugih mjera, nastoji smanjiti ekonomski i socijalni obim nesreća. U tom smislu, neophodno je napraviti pomak od prakse reagovanja na događaj ka praksi prevencije. Crna Gora još uvijek nije izgradila pune kapacitete za smanjenje rizika od katastrofa u svim njenim segmentima.

Nedostatak prirodnih resursa i degradacija životne okoline su posljedica klimatskih promjena, velike emisije štetnih gasova, nekontrolisanog i nepravilnog korišćenja prirodnih resursa. Klimatske promjene, kao jedan od najvećih problema današnjice, rezultiraju intenzivnim i čestim pojavama velikih i katastrofalnih požara, smetova, poplava, ekstremnih meteoroloških pojava, zemljotresa i drugih prirodnih katastrofa, koji ugrožavaju živote i zdravlje ljudi, nepovoljno utiču na životnu sredinu i predstavljaju opasnost za opstanak mnogih biljnih i životinjskih vrsta, kao i kulturnog nasljeđa.

6 CRNA GORA I BEZBJEDNOSNI IZAZOVI, RIZICI I PRIJETNJE

Dostizanje željenog nivoa bezbjednosti je preduslov dobrobiti države, društva i svakog pojedinca. Bezbjednost omogućava progres i prosperitet na svim poljima, garant je domaćih i stranih investicija i katalizator turizma. Ona doprinosi kvalitetu života i međunarodnom ugledu države.

Kvalitetna i potpuna analiza bezbjednosnih izazova, rizika i prijetnji, ekonomske mogućnosti države i racionalno sagledavanje njenih kapaciteta određuju modalitete odgovora na svaki od izazova, rizika i prijetnji. Osnovni principi prilikom definisanja odgovora su:

- Jedinstvo akcije - koordinisano i harmonizovano angažovanje svih državnih subjekata i resursa, saradnja državnih i civilnih organa, institucija i organizacija i angažovanje društva u cjelini;
- Predviđanje i prevencija - pravovremeno identifikovanje situacija koje mogu predstavljati potencijalni rizik po nacionalnu bezbjednost;
- Efikasna upotreba svih resursa - princip koji se zasniva na prioritizaciji resursa i njihovoj optimalnoj upotrebi;
- Otpornost i sposobnost oporavka - omogućavaju sposobnost fleksibilnog angažovanja ljudskih i materijalnih resursa, kako bi se smanjile ili ublažile moguće negativne posljedice. U okviru koncepta civilne spremnosti treba omogućiti saradnju državnih institucija, civilnog i privatnog sektora jer novi bezbjednosni izazovi zahtijevaju odgovor cjelokupnog društva.

6.1 REAGOVANJA CRNE GORE NA BEZBJEDNOSNE IZAZOVE, RIZIKE I PRIJETNJE

Odbrana od oružane agresije zasniva se na razvijanju vojnih kapaciteta i sposobnosti koji će obezbijediti realizaciju svih dodijeljenih misija i zadataka na nacionalnom i međunarodnom planu. Razvijanjem nacionalnih odbrambenih kapaciteta i sposobnosti stvaraju se neophodni preduslovi za uspješno neutralisanje direktne ili indirektno oružane prijetnje i reagovanje u kriznim situacijama, samostalno ili u saradnji sa NATO saveznicima. Nacionalna posvećenost sistemu kolektive bezbjednosti, prvenstveno kroz članstvo u NATO savezu i aktivno angažovanje u multinacionalnim misijama i operacijama, doprinosi zaštiti nacionalnih interesa. Vojska Crne Gore se konstantno prilagođava izazovima savremenog bezbjednosnog okruženja, a osnovni mehanizmi u tom procesu su efikasna upotreba svih resursa i kapaciteta, implementacija NATO standarda i postizanje zahtijevanog nivoa interoperabilnosti. U budućnosti, deklarirani sastavi Vojske Crne Gore će biti sposobni za angažovanje u multinacionalnim, konvencionalnim i asimetričnim, združenim vojnim operacijama, a moderna vojna oprema i naoružanje će obezbijediti maksimalnu zaštitu tokom realizacije zadataka.

Crna Gora odbacuje terorizam kao metod i sredstvo za postizanje bilo kakvih interesa. Osnovni cilj borbe protiv terorizma je neutralisanje prijetnje, smanjenje ranjivosti društva na terorističke napade, kao i sprečavanje svih aktivnosti koje vode ka radikalizaciji pojedinaca ili grupa. Odgovor Crne Gore na terorizam, nasilni ekstremizam i radikalizaciju će se zasnivati na jačanju nacionalnih kapaciteta za borbu protiv ovih izazova, koordinaciji aktivnosti svih subjekata unutar države i jačanju međunarodne saradnje na ovom polju. Crna Gora će preduzeti sve dostupne

proaktivne mjere i aktivnosti borbe protiv terorizma na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou, uključujući i mjere za sprečavanje terorističke radikalizacije, regrutovanja i finansiranja terorizma.

Crna Gora dosljedno implementira sve obaveze koje proističu iz međunarodnih sporazuma, ugovora i drugih obavezujućih dokumenata u vezi sa sprečavanjem proliferacije konvencionalnog i naoružanja za masovno uništenje, kao i u vezi sa sprečavanjem nelegalne trgovine, posjedovanja, kao i nagomilavanja malog i lakog naoružanja.

Sajber bezbjednost ima za cilj da obezbijedi bezbjedno korišćenje informacionih mreža i sistema kroz prevenciju, otkrivanje i pružanje adekvatnih odgovora na sajber napade. Kako bi Crna Gora adekvatno odgovorila visoko-tehnološkom kriminalu neophodno je preduzeti više organizacionih, administrativnih i tehničkih mjera i unaprijediti razmjenu podataka sa državama iz okruženja. Jačanje nadležnosti i kapaciteta Specijalnog tužilaštva za borbu protiv visoko-tehnološkog kriminala i potpisivanje sporazuma o međusobnoj saradnji između privatnog i javnog sektora predstavljaju neke od ključnih prioriteta u narednom periodu.

Odgovori Crne Gore u borbi protiv organizovanog kriminala se zasnivaju na širokom dijapazonu preventivnih mjera i postupaka, aktivnoj saradnji sa međunarodnim i regionalnim organizacijama i zakonskim represivnim mjerama. Crna Gora nastavlja jačanje svojih nacionalnih kapaciteta za borbu protiv organizovanog kriminala i aktivno razmjenjuje informacije sa stranim policijskim, bezbjednosnim i obavještajnim službama.

Sprečavanje ugrožavanja javne bezbjednosti podrazumijeva rano otkrivanje, prevenciju i procesuiranje svih vrsta kriminalnih aktivnosti. U tom cilju, neophodno je obezbijediti združeno i koordinisano djelovanje organa sudske i izvršne vlasti, kao i podršku svih ostalih subjekata nacionalnog bezbjednosnog sistema. Crna Gora će nastaviti da štiti svoje granice u skladu sa međunarodnom i nacionalnom regulativom. Definisanjem jasnih preventivnih mjera i preventivnim djelovanjem spriječiće se svako ozbiljno ugrožavanje javnog reda i mira.

Održavanjem ekonomske i finansijske stabilnosti doprinosi se održivom ekonomskom razvoju, neutrališu se negativna tržišna kretanja, sprečavaju se kriminalne aktivnosti, jača se međunarodno ekonomsko prisustvo Crne Gore i obezbjeđuje se ekonomska i finansijska otpornost.

Crna Gora je napravila značajna poboljšanja po pitanju jačanja kapaciteta za upravljanje migracijama. Crna Gora je izgradila institucionalnu, zakonodavnu i administrativnu strukturu upravljanja migracijama i trenutno se nalazi na putu cjelovitog zaokruživanja djelotvorne operativne strukture. Ne postoji definisano vodeće tijelo za migraciona pitanja. Nominalno, ova odgovornost pripada Ministarstvu unutrašnjih poslova. Međutim, postoji naglašena potreba da se radi na što većem angažovanju i uključivanju i drugih relevantnih organa, kao i na jačanju međuresorske saradnje, kako bi se uspostavile čvrste strukture za koordinaciju.

Crna Gora preduzima sve neophodne zakonske mjere i aktivnosti u borbi protiv trafikinga ljudi, prvenstveno sa ciljem zaštite bezbjednosti sopstvenih građana, ali i u cilju sprečavanja kriminalnih grupa da koriste ili regrutuju migranate za kriminalne aktivnosti. Kontrolom ilegalne migracije sprečava se nekontrolisan priliv migranata u Crnu Goru, ostvaruje se nadzor i kontrola nad njihovim rutama kretanja prilikom ulaska u Crnu Goru, a u slučaju ulaska, ostvaruje se kontrola nad njihovim daljim kretanjem. Crna Gora je odlučna da unapređuje pravni okvir, institucije i administrativne kapacitete, saraduje sa drugim državama i međunarodnim organizacijama, i krajnji cilj je uspostavljanje društva sa efikasnim sistemom i prepoznatljivim rezultatima na polju integrisanog upravljanja migracijama, što će doprinijeti regionalnoj i ukupnoj stabilnosti saglasno pravilima i standardima EU.

Jačanje obavještajnih, kontraobavještajnih i bezbjednosnih kapaciteta se zasniva na definisanju i implementaciji mjera i aktivnosti za prevenciju, otkrivanje i neutralisanje obavještajnih aktivnosti drugih država, njihovih obavještajnih službi i pojedinaca, a sve u cilju odbrane strateških, političkih i ekonomskih interesa Crne Gore. Unapređenjem međunarodne saradnje civilnih i vojnih službi, na bilateralnom i multilateralnom planu, obezbjeđuje se sveobuhvatan pristup u ostvarivanju nacionalnih interesa.

Crna Gora će učiniti dodatne napore za dalje ujednačeno razvijanje nacionalnih kapaciteta za odgovor na prirodne i vještački izazvane katastrofe, epidemije i pandemije, uzimajući u obzir multiplikativne efekte koje mogu imati. Uspostavljanje pune saradnje i koordinacije između subjekata na državnom i lokalnom nivou je prioritet, kao i saradnja sa susjednim državama, naročito u pograničnim područjima. Crna Gora, putem članstva u međunarodnim organizacijama, aktivno razmjenjuje informacije o izvorima prirodno i vještački izazvanih katastrofa i posljedicama koje one mogu imati u regionu i šire, istovremeno angažujući svoje kapacitete za pružanje konkretne pomoći.

Crna Gora će nastaviti sa ujednačenim razvojem kapaciteta za odgovor na prirodne i vještački izazvane katastrofe, uz uspostavljanje pune saradnje i koordinacije između subjekata na državnom i lokalnom nivou, ali i kroz mehanizam saradnje sa susjednim državama, naročito u pograničnim područjima. U cilju smanjenja rizika i eventualnih posljedica, fokus je na jačanju kapaciteta za upravljanje rizicima od katastrofa i umrežavanju svih institucija, relevantnih sektora i zainteresovanih strana za djelovanje u slučaju katastrofa. Prevencija novih i smanjenje postojećih rizika, kroz implementaciju sveobuhvatnih i integrisanih mjera, smanjuje i sprečava izloženost i ranjivost društva, ali i povećava pripremljenost za reagovanje i obnovu. Bilateralnom i saradnjom sa međunarodnim institucijama i organizacijama, Crna Gora je dobila novi kvalitet u oblasti zaštite i spašavanja i

preuzela obavezu da se aktivno uključi u pripreme svjetske zajednice za stvaranje uslova za brzo reagovanje u slučaju prirodnih i drugih katastrofa.

Bezbjednost na moru ostvaruje se koordinisanim aktivnostima i saradnjom svih subjekata koji imaju nadležnosti na moru, optimizacijom, racionalizacijom i integracijom raspoloživih resursa i njihovom efikasnom upotrebom. Na međuinstitucionalnom nivou saradnja doprinosi efikasnijoj zaštiti morske flore i faune, kulturnih dobara u podmorju, geoloških i drugih resursa u teritorijalnom moru i smanjenju stope kriminalnih aktivnosti. Međunarodna saradnja kroz kolektivni sistem bezbjednosti i ADRION inicijativu doprinosi očuvanju mira, stabilnosti i zaštiti interesa Crne Gore u ekstrateritorijalnim i međunarodnim vodama u skladu sa međunarodnim pravom mora, ratifikovanim konvencijama i međunarodnim ugovorima i preuzetim obavezama iz NATO članstva.

Zaštita kritične infrastrukture predstavlja opštu obavezu svih elemenata sistema. Identifikovanjem i popisom kritičnih infrastrukture na kopnu, moru, pod morem, u vazduhu i u sajber prostoru, definisanjem odgovornih nosilaca zaštite i koordinacijom aktivnosti na svim nivoima obezbjeđuje se kvalitetno planiranje, efikasnost odgovora, a time i otpornost kritične infrastrukture. Ovaj koncept usko je povezan sa NATO smjericama za jačanje otpornosti i civilne spremnosti, koje predviđaju cjelovit odgovor društva i sistema na sve vrste prijetnji. Takođe, zaštitom kritične infrastrukture kroz koncept otpornosti i civilne spremnosti (samostalno, ali i u saradnji sa NATO i EU saveznicima i partnerima kroz razmjenu podataka, iskustava i dobrih praksi) jača se energetska bezbjednost i obezbjeđuje nesmetano snabdijevanje energijom, a razvojem obnovljivih izvora energije otklanjaju se štetne posljedice klimatskih promjena. Jedan od prioritarnih zadataka na ovom polju je donošenje zakona i kriterijuma o kritičnoj infrastrukturi.

Poseban naglasak treba staviti na razvoj kapaciteta za zaštitu i odgovor na prijetnje i aktivnosti iz hibridnog arsenala, koje se mogu manifestovati kroz kombinaciju napada na kritičnu infrastrukturu, sajber napade na informacione sisteme i industrijske kontrolerske sisteme, propagandne i informacione kampanje, ali i druge nasilne i nenasilne aktivnosti. Ovakav pristup, uz kontinuiranu razmjenu podataka, praksi, znanja i iskustava u ovoj oblasti, omogućava adekvatan odgovor na nacionalnom nivou, regionalnom nivou i u okviru Alijanse.

Energetska bezbjednost je usko vezana sa konceptima otpornosti, civilne spremnosti i zaštite kritične infrastrukture, što zahtijeva kontinuirano razvijanje adekvatnih nacionalnih kapaciteta. Snažna posvećenost Crne Gore zaštiti životne sredine i borbi protiv štetnih uticaja klimatskih promjena (koje su politički, ekonomski ali i bezbjednosni izazov) nameće potrebu razvijanja obnovljivih izvora energije.

Crna Gora, kao ekološka država, posebnu pažnju posvećuje zaštiti prirodnih resursa i životne sredine. Odgovori Crne Gore na ugrožavanje prirodnih resursa i životne sredine obuhvataju smanjenje zagađenja vazduha, naročito u određenim gradskim sredinama, smanjenje zagađenja zemljišta, efikasno upravljanje vodama, sprečavanje nekontrolisane sječe šuma, rješavanje pitanja otpada i promovisanje reciklaže, kao i smanjenje buke i elektromagnetnog zračenja.

Crna Gora svoje opredjeljenje ka miru i stabilnosti, suživotu raznih zajednica, inkluziji i politici otvorenih vrata projektuje i kroz aktivno učešće u regionalnim i globalnim bezbjednosnim forumima i inicijativama.

7 SISTEM NACIONALNE BEZBJEDNOSTI CRNE GORE

Postojanje jakog ali fleksibilnog sistema nacionalne bezbjednosti, sposobnog da se prilagodi i efikasno, adekvatno i u potpunosti odgovori na sve savremene bezbjednosne izazove, rizike i prijetnje jedan je od preduslova za ostvarivanje nacionalnih bezbjednosnih ciljeva i interesa i očuvanje nacionalne bezbjednosti.

Očuvanje nacionalne bezbjednosti ostvaruje se kroz optimalno, integrisano i fleksibilno funkcionisanje svih elemenata sistema.

Osnovni principi na kojima se zasniva sistem nacionalne bezbjednosti su: liderstvo i jasne političke smjernice; jedinstvo akcije svih subjekata sistema; efikasna i održiva upotreba svih dostupnih resursa; stalna modernizacija elemenata sistema; žilavost sistema i sposobnost oporavka; saradnja sa civilnim sektorom; razmjena informacija i znanja; integritet i transparentnost.

Upravljanje sistemom nacionalne bezbjednosti se uređuje Ustavom Crne Gore, zakonima i podzakonskim aktima za implementaciju sistema nacionalne bezbjednosti.

Integrisano upravljanje sistemom nacionalne bezbjednosti obezbjeđuje koordinaciju i saradnju različitih organizacija i institucija koje obavljaju zajedničke i kombinovane civilne, policijske i vojne dužnosti na nivou države ili lokalne samouprave u situacijama redovnog, vanrednog i ratnog stanja i u kriznim situacijama.

7.1 STRUKTURA SISTEMA NACIONALNE BEZBJEDNOSTI

Sistem nacionalne bezbjednosti čine osnovni i posebni elementi. Osnovni elementi sistema su: Skupština Crne Gore, Predsjednik Crne Gore, Vlada Crne Gore, Savjet za odbranu i bezbjednost, tužilaštva i sudovi, snage bezbjednosti (Vojska Crne Gore i policijske snage) i obavještajno-bezbjednosni sektor.

Posebni elementi sistema nacionalne bezbjednosti su: građani, lokalna samouprava, snage za djelovanje u vanrednim situacijama, dobrovoljna udruženja građana, privredna društva, agencije za privatno obezbjeđenje i zaštitarske službe, nacionalna lovačka organizacija, radio-amateri i drugi subjekti od značaja za bezbjednost i odbranu.

Skupština Crne Gore donosi zakone; donosi strategiju nacionalne bezbjednosti i strategiju odbrane; proglašava ratno i vanredno stanje; odlučuje o upotrebi snaga u međunarodnim misijama, vrši nadzor nad Vojskom i bezbjednosnim službama. Ona je odgovorna za obezbjeđenje zakonskih pretpostavki za funkcionisanje sektora bezbjednosti i odbrane. Parlamentarnu kontrolu i nadzor nad organima i službama sistema nacionalne bezbjednosti vrši Odbor za bezbjednost i odbranu.

Predsjednik Crne Gore predsjedava Savjetom za odbranu i bezbjednost, komanduje Vojskom na osnovu odluka Savjeta za odbranu i bezbjednost i odlučuje o njenoj upotrebi, u skladu sa zakonom.

Vlada Crne Gore vodi nacionalnu bezbjednosnu politiku predlaganjem strategije nacionalne bezbjednosti, strategije odbrane i zakona iz ove oblasti; sprovođenjem strategije nacionalne bezbjednosti; praćenjem stanja nacionalne bezbjednosti; donošenjem uredbe sa zakonskom snagom za vrijeme vanrednog ili ratnog stanja, ako Skupština Crne Gore nije u mogućnosti da se sastane; utvrđivanjem organizacije rada organa državne uprave u slučaju vanrednog ili ratnog stanja; zaključivanjem i staranjem o sprovođenju međunarodnih ugovora i sporazuma iz oblasti nacionalne bezbjednosti i kompatibilnosti nacionalnih zakona sa međunarodnim dokumentima; obezbjeđenjem materijalnih i finansijskih sredstava za potrebe sistema nacionalne bezbjednosti i potrebnog nivoa operativne i borbene sposobnosti snaga bezbjednosti.

Savjet za odbranu i bezbjednost donosi odluke o komandovanju Vojskom Crne Gore; analizira i ocjenjuje bezbjednosnu situaciju u Crnoj Gori i donosi odluke za preduzimanje odgovarajućih mjera; predlaže Skupštini proglašenje ratnog i vanrednog stanja; predlaže upotrebu Vojske u međunarodnim snagama.

Savjet za odbranu i bezbjednost Crne Gore čine: Predsjednik Crne Gore, Predsjednik Skupštine i Predsjednik Vlade.

Državno tužilaštvo, kao jedinstven i samostalan državni organ, vrši poslove gonjenja učinilaca krivičnih djela i drugih kažnjivih djela koja se gone po službenoj dužnosti. Sudovi sude na osnovu Ustava, zakona i potvrđenih i objavljenih međunarodnih ugovora, u svrhu specijalne i generalne prevencije, kao i izražavanja društvene osude za krivično djelo i obaveze poštovanja zakona, uključujući i jačanje morala i uticaj na razvijanje društvene odgovornosti.

Vojska Crne Gore je odbrambena snaga koja samostalno ili uz podršku savezničkih snaga brani nezavisnost, suverenost i državnu teritoriju Crne Gore i daje doprinos kolektivnom sistemu bezbjednosti NATO saveza, u skladu sa principima međunarodnog prava.

Doprinos međunarodnom miru i bezbjednosti i zaštitu interesa Crne Gore Vojska realizuje i odbrambenom diplomatijom i mjerama za jačanje sigurnosti i povjerenja na regionalnom i globalnom planu. Vojska Crne Gore sa raspoloživim resursima može se angažovati i u podršci civilnim institucijama i stanovništvu prilikom suprotstavljanja nevojnim izazovima, rizicima i prijetnjama kada civilne institucije nemaju dovoljno kapaciteta da samostalno štite nacionalne interese i unutrašnju bezbjednost.

Uprava policije vrši poslove koji se odnose na: zaštitu bezbjednosti građana i Ustavom utvrđenih sloboda i prava; zaštitu imovine; sprečavanje vršenja i otkrivanje krivičnih djela i prekršaja; pronalaženje i hvatanje učinilaca krivičnih djela i prekršaja i njihovo dovođenje pred nadležne organe; održavanje javnog reda i mira; obezbjeđivanje javnih skupova i drugih okupljanja građana; obezbjeđivanje određenih ličnosti i objekata; nadzor i kontrolu bezbjednosti u saobraćaju; nadzor i obezbjeđenje državne granice i vršenje granične kontrole; kontrolu kretanja i boravka stranaca; održavanje reda, zaštitu lica i imovine samostalno i kroz različite vidove međunarodne policijske saradnje.

Obavještajno bezbjednosni sektor je dio sistema nacionalne bezbjednosti Crne Gore. Obavještajno bezbjednosni sektor čine Agencija za nacionalnu bezbjednost Crne Gore i organ nadležan za obavještajne, kontraobavještajne i bezbjednosne poslove od značaja za odbranu, kao i organi državne uprave koji, u okviru propisanih nadležnosti, prikupljaju, obrađuju, analiziraju, koriste, razmjenjuju, čuvaju i štite obavještajno bezbjednosne podatke.

Usmjeravanje i koordinaciju rada organa koji čine obavještajno bezbjednosni sektor vrši Vijeće za nacionalnu bezbjednost, a operativnu koordinaciju i usklađivanje aktivnosti organa koji čine obavještajno bezbjednosni sektor vrši Biro za operativnu koordinaciju. Osnove obavještajno bezbjednosnog sektora Crne Gore i međusobna saradnja, usmjeravanje, koordinacija i usklađivanje rada organa koji čine obavještajno bezbjednosni sektor bliže se uređuju Zakonom o osnovama obavještajno bezbjednosnog sektora Crne Gore.

7.2 STANJA NACIONALNE BEZBJEDNOSTI

U zavisnosti od stepena opasnosti po nacionalnu bezbjednost, bezbjednosno stanje u Crnoj Gori može biti: redovno, vanredno i ratno.

Redovno stanje predstavlja okolnost u kojoj ne postoje značajne realne prijetnje po nacionalnu bezbjednost i u kojoj strukture državne vlasti i građani mogu nesmetano raditi i obavljati svoje redovne zadatke.

Vanredno stanje predstavlja situaciju u kojoj je stepen opasnosti po nacionalnu bezbjednost realno procijenjen kao izuzetno visok i kada je potrebno preduzeti posebne mjere za bezbjednost države. U vanrednom stanju normalno funkcionisanje državnih struktura je ozbiljno i u potpunosti ugroženo.

Ratno stanje predstavlja situacije kada je Crna Gora u neposrednoj ratnoj opasnosti, kada joj je objavljen rat ili je napadnuta.

Utvrđivanje stepena opasnosti za svako od ovih stanja, relevantni pokazatelji, mjere koje treba preduzeti u svakom od ovih slučajeva i drugi relevantni detalji regulišu se zakonom.

7.3 KRIZNO UPRAVLJANJE

Krizno upravljanje je jedan od ključnih NATO zadataka. Predstavlja koordinisanu upotrebu elemenata diplomatske, informacione, vojne i ekonomske moći u kompleksnom bezbjednosnom okruženju, kako bi se preduprijedila kriza, spriječila eskalacija sukoba u oružani konflikt i savladala neprijateljstva, u slučaju njihovog pojavljivanja.

Kao punopravna članica NATO, Crna Gora će prepoznati stanje krize, kao jedno od stanja nacionalne bezbjednosti, i razviti sistem kriznog upravljanja kompatibilan NATO sistemu. U cilju uspostavljanja jedinstvenog sistema kriznog upravljanja u Crnoj Gori neophodno je:

- Donijeti pravni okvir kojim će biti jasno i precizno definisane nadležnosti i odgovornosti svih elemenata sistema i njihova interakcija sa lokalnim samoupravama i civilnim sektorom;
- Uspostaviti integrisani nacionalni sistem za rano upozorenje i uzbunjivanje, definisati jasne kriterijume za procjenu izvora i potencijalnih bezbjednosnih izazova, rizika i prijetnji i mjere za odgovore na iste i
- Standardizovati obuku i opremanje u sistemu kriznog upravljanja.

Uspostavljanjem zakonodavnog okvira, kojim će se jasno definisati mjesta i uloge elemenata nacionalnog sistema za upravljanje krizom, te propisati proces donošenja odluka u odgovoru na širok spektar kriza je aktivnost visokog prioriteta. Ovim okvirom definiše se mjesto, uloga i nadležnosti svih elemenata u nacionalnom sistemu kriznog upravljanja, uspostaviće se jedinstven sistem rukovođenja i komandovanja, sinhronizovaće se procesi planiranja mjera i aktivnosti odgovora na krize i obezbijediće se uslovi za njihovu punu implementaciju. Jedan od prioriteta je definisanje pozicije i strukture nacionalnog Situacionog centra za upravljanje krizama i njegovo ubrzano formiranje.

Nakon uspostavljanja sistema kroz vježbe kriznog upravljanja, na nacionalnom nivou i u okviru NATO sistema za odgovore na krize, periodično će se provjeravati sistem kriznog upravljanja, kapaciteti i sposobnosti Crne Gore da odgovori na različite bezbjednosne izazove, rizike i prijetnje.

7.4 RESURSI

Efikasno funkcionisanje sistema nacionalne bezbjednosti direktno zavisi od dostupnosti neophodnih resursa, ali i od njihove adekvatne iskorišćenosti.

Osnovni resursi sistema nacionalne bezbjednosti su ljudski i materijalni.

Ljudski resursi predstavljaju osnov za izgradnju sistema nacionalne bezbjednosti. Obim i dostupnost ljudskih resursa uslovljeni su demografskim i drugim faktorima.

Novi bezbjednosni izazovi, rizici i prijetnje zahtijevaju nove sposobnosti i savremenu obuku. Razvoj, edukacija i usavršavanje kadra su ključni za izgradnju uspješnog sistema bezbjednosti Crne Gore. U tom cilju neophodno je koristiti sve raspoložive mehanizme kako bi se unaprijedili nacionalni kapaciteti.

Materijalni resursi obuhvataju prirodne, privredne, finansijske, energetske, zdravstvene, informacione i ostale potencijale Crne Gore i robne rezerve. Za potrebe kriznog upravljanja neophodno je formirati robne rezerve i uspostaviti sistem neprekidnosti obezbjeđenja ključnih roba i servisa. Razvoj mobilnih sistema tercijarne zdravstvene zaštite za reagovanje u kriznim situacijama predstavlja jedan od budućih prioriteta.

Finansijska sredstva za funkcionisanje i reformu bezbjednosno-odbrambenog sistema obezbjeđuju se zakonom o budžetu Crne Gore.

Budžetska sredstva za bezbjednosno-odbrambene potrebe planiraju se i koriste na transparentan način, koji je kompatibilan standardima i kriterijumima UN, EU i preporukama NATO-a i u okviru finansijskih mogućnosti države Crne Gore.

Crna Gora je opredijeljena da raspoložive resurse koristi na racionalan način i da ih, u cilju efikasnijeg razvoja i funkcionisanja sistema nacionalne bezbjednosti, integriše kada je god to opravdano i moguće.

Angažovanje ljudskih i materijalnih resursa i nadzor nad njihovim korišćenjem, u sistemu nacionalne bezbjednosti, uređuju se zakonom.

8 ZAKLJUČAK

Strategija je dokument koji odražava bezbjednosne interese građana, društva i države u kontekstu savremenog bezbjednosnog okruženja. Polazne pretpostavke u izradi dokumenta bile su očuvanje najviših ustavnih vrijednosti i stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalnih ciljeva i interesa. U dokumentu je analiziran geostrateški i geopolitički položaj Crne Gore, definisani su nacionalni ciljevi, interesi i bezbjednosne prijetnje, rizici i izazovi sa kojima se Crna Gora suočava i sa kojima se može susresti u bliskoj budućnosti. Potom su identifikovani instrumenti i mehanizmi za razvoj, zaštitu i ostvarivanje nacionalnih interesa Crne Gore, samostalno i u saradnji sa saveznicima i partnerima.

Strategijom se domaćoj i međunarodnoj javnosti jasno prezentuju strateška bezbjednosna opredjeljenja Crne Gore, kao i namjere za dalje unapređenje nacionalnog bezbjednosnog sistema i doprinos međunarodnom miru i bezbjednosti.

Strategija je osnov za normativno uređenje sistema nacionalne bezbjednosti i polazni dokument za izradu svih strategija iz oblasti nacionalne bezbjednosti.

Strategija je dinamičan dokument i kao takav podložan je promjenama, koje imaju za cilj unapređenje sistema nacionalne bezbjednosti. Zadatak svih državnih organa je stalno ažuriranje i unapređivanje dokumenta. Implementacijom Strategije stvoriće se uslovi za ostvarivanje vizije demokratske, bezbjedne, prosperitetne i međunarodno uvažene države.

Ključni preduslovi za uspješnu implementaciju Strategije su definisanje zakonskog okvira za upravljanje krizama, donošenje zakonskih i podzakonskih akata koji će definisati pitanje kritične infrastrukture kao i izmjene i dopune postojećih zakonskih rješenja u cilju unapređenja sistema nacionalne bezbjednosti.

Vlada Crne Gore će izvještavati Skupštinu Crne Gore o implementaciji Strategije.

PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Strategija nacionalne bezbjednosti stupa na snagu 01. januara 2019. godine. Stupanjem na snagu ove Strategije prestaje da važi Strategija nacionalne bezbjednosti iz 2008. godine (Službeni list Crne Gore br. 075/08).

Usklađivanje zakonodavnog okvira, ažuriranje aktuelnih i donošenje novih zakonskih propisa, i drugih pravnih akata realizovaće se do 30. juna 2019. godine.

SMJERNICE ZA IMPLEMENTACIJU STRATEGIJE

- Definirati sistem za upravljanje u kriznim situacijama
- Regulirati interventne rezerve
- Regulirati pitanje kritičnih infrastrukture
- Uskladiti zakone o Vojsci i odbrani
- Uskladiti propise u oblasti elektronskih komunikacija

Broj: 00-38/18-1/4

EPA 522 XXVI

Podgorica, 18. decembar 2018. godine

Skupština Crne Gore

Predsjednik,

Ivan Brajović, s.r.

¹U skladu sa Zakonom o državnoj imovini

¹U skladu sa Zakonom o državnoj imovini